

Kenneth Manusama

Democratie van het Wilde Westen

Bot Uitgevers

Eerste druk, februari 2024

© 2024 Kenneth Manusama

Omslagontwerp: Loudmouth
Typografie binnenwerk: Perfect Service
Productiebegeleiding: Tim Beijer
Auteursfoto: Gerrit Serné

NUR 740

ISBN 978 90 833 0053 5

www.botuitgevers.nl

Voor mijn vader

Inhoud

Inleiding 9

1. J6 23

2. Trump, de constitutionele stresstest 53

3. Originele Zonde 84

4. Think national, act local 119

5. Het Verkozen Volk 154

6. Bloedgroepen 187

Slot: Make America John Wayne Again 221

Noten 239

Inleiding

Een goede vriendin zei ooit tegen mij dat ik in het verkeerde land ben geboren. Mijn lichaam kwam ter wereld in Amsterdam, maar mijn hart en ziel lagen al snel in Amerika. Als 10-jarig jochie werd mijn naam verbasterd tot ‘Kennedy’. Ik zocht ’m op in de encyclopedie van mijn ouders, en mijn zoektocht naar Kennedy en Amerika is nooit meer afgelopen. Door televisie en film pikte ik het Engels snel op en las ik J.D. Salingers *Catcher in the Rye*, maar zonder het echt te begrijpen. In de krant las ik over een welbespraakte oude acteur als president en het Amerikaanse optimisme wat mij – en velen met mij heb ik gemerkt – tot op de dag van vandaag aantrekt. Het was de tijd waarin voor mij de bemande ruimtevaart en de Space Shuttle de trots en dat optimisme van Amerika symboliseerden. Mijn kantoor staat inmiddels vol met Americana, modellen van het Capitool en het Witte Huis, meters aan boeken en natuurlijk een Amerikaanse vlag. Een landkaart geeft aan in welke staten ik ben geweest, en op mijn bureau liggen de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring en de Amerikaanse grondwet. Het Amerikaanse volkslied, de *Star Spangled Banner*, ken ik beter dan het Nederlandse *Wilhelmus*. Bij het afgelopen wereldkampioenschap voetbal was ik bij de wedstrijd tussen Nederland en Amerika toch stiekem ook

een beetje voor Amerika. *God Bless America*. En meer dan dertig jaar nadat ik voor het eerst voet op Amerikaanse bodem had gezet, zat ik in mijn kantoor te kijken naar de tussentijdse verkiezingen van 2022 voor het Congres – de *midterms* – op een manier die ik wellicht heimelijk altijd al had gewild; Amerika is min of meer mijn beroep geworden.

Sinds 1992 kom ik regelmatig in Amerika. Bij elkaar genomen woonde ik bijna zes jaar in New York. En na een levenslange studie van Amerika, een geschakeerde carrière als gepromoveerd jurist, heb ik inmiddels les gegeven in het Amerikaanse constitutionele recht en mag ik zo nu en dan mijn licht laten schijnen in allerhande media. Het is mijn versie van de Amerikaanse Droom, tot stand gekomen dankzij de schaduwzijde van Amerika. Want het was vanwege de (eerste) poging tot het afzetten van Trump in 2019 dat ik via sociale media mij voor het eerst aan Amerika-*splaining* waagde. Een New Yorks avontuur van bijna drie jaar met mijn gezin voor het werk van mijn vrouw eindigde mei 2020 te midden van een pandemie die ons drie maanden had opgesloten in ons bovenmatig groot appartement in Manhattan. De dag na terugkeer in ons eigen huis in Amsterdam werd George Floyd vermoord met een knie van een politieman in zijn nek en ontvlamde de *Black Lives Matter*-protesten opnieuw. En net als in 2001, toen ik vijf weken voor 9/11 New York had verlaten na mijn stage, zat ik thuis in Amsterdam maar had ik de rauwe emotie bij de Amerikanen willen meemaken, meevoelen. Ramptoerisme uit liefde geboren. Ik moest het doen met een computerscherm als venster op Amerika, terwijl mijn kinderen als vanouds om de hoek in het water van het IJ aan het zwemmen waren. De presidentiële verkiezingscampagne was van start gegaan, maar Joe Biden bleef vooralsnog in zijn co-

rona-schuilkelder. Zittend president Donald Trump werkte zichzelf in de nesten en trok de rest van het land in zijn ellende mee. Ik dacht erover om een boek te schrijven. Mijn 2020, daar zou het over moeten gaan. Maar het jaar 2020 was niet het meest tumultueuze jaar uit de Amerikaanse geschiedenis, noch was 2020 het einde van het tumult. 2024, het jaar van de volgende presidentsverkiezingen, loerde al onheilspellend aan de horizon. Ik moest een ander boek – dit boek – schrijven.

Ik keek naar de midterms van 2022 met samengeknepen billen. Joe Biden was nog geen twee jaar president en de conventionele wijsheid dicteert dat een zittende president in de midterms meestal een pak slaag krijgt van de kiezer. Bidens Democratische Partij hield een nipte meerderheid in de Senaat, de Amerikaanse Eerste Kamer, maar verloor – eveneens nipt – de meerderheid in het Amerikaanse equivalent van de Tweede Kamer, het Huis van Afgevaardigden. De kater van de gewelddadige bestorming op 6 januari 2021 – J6 – van het gebouw waarin het Congres vergadert en werkt, het Capitool, was nog voelbaar geweest. En de aanstichter van dat alles, voormalig Republikeinse president Donald Trump, lag met zijn fanatieke achterban nog steeds op de loer. De democratie stond op het spel, kopten de media, om wat voor reden dan ook, maar het was in ieder geval een gevaar als nooit tevoren.

De verkiezingen van 2020 en J6 hadden een belangrijke democratische traditie geschonden. Sinds de presidentsverkiezingen van 1800 was Amerika altijd in staat geweest om vreedzaam de macht over te dragen tussen rivaliserende partijen. Verlies werd gedragen en toegegeven. Het is een belangrijke, noodzakelijke traditie in elke democratische

rechtsstaat. Maar volgens een significant deel van Trumps aanhang, en onder aanstichting, aanvoering en aanmoediging van de Grote Leider zelf, was de herverkiezing van Trump gestolen en ze lieten het er niet bij zitten. *Stop the Steal* – stop de diefstal van de verkiezingen – was het devies sinds de verkiezingsdag tot 6 januari, maar in de drieënzestig rechtszaken die sinds verkiezingsdag waren gevoerd was er geen enkel bewijs van fraude geleverd. *Stop the Steal* was *The Big Lie* – de Grote Leugen. Trump en zijn supporters werden verkiezingsontkenners, en deden er alles aan om de uitslag van 2020 te delegitimeren en zelfs te veranderen. Tot op de dag van vandaag leeft *The Big Lie*, maar de blinde loyaliteit aan Trump gaat verder dan alleen verkiezingsontkenning. Voor hen is Trumps slogan ‘*Make America Great Again*’ de diepere, achterliggende reden voor het verdedigen van hun held. Ze hunkeren naar vermeende vervlogen tijden toen Amerika *great* was, een hunkering die blijkbaar belangrijker is dan de democratie of de rechtstaat zelf.

* * *

Een democratische rechtstaat is een continu proces dat ervoor moet zorgen dat de meerderheid van de bevolking beslist via verkiezingen, en dat de fundamentele rechten van individuen en bepaalde groepen worden gerespecteerd. Maar de aanloop naar de verkiezingen van 2020, en de maanden daarna, legden echter allerlei kwetsbaarheden bloot van het Amerikaanse democratische bestel, waardoor die waarden in het geding kwamen. J6 vond plaats omdat het uitbuiten van al deze electorale kwetsbaarheden, om aan de macht te blijven, waren mislukt. Trump verloor, maar de kwetsbaarheden bleven waardoor 2020 slechts als

generale repetitie moet worden gezien. In 2024 kunnen de *Make America Great Again* krachten nog eens samenkomen om alle electorale kwetsbaarheden met meer succes uit te buiten, en de opmars te stuiten. Sterker nog, deze kenmerken van het democratisch systeem kunnen, en hebben vaker geleid tot een nationaal minderheidsbestuur, dat na een verkiezingscyclus de macht komt te liggen bij een partij die een minderheid van de stemmen heeft gekregen.

Het is niet nieuw. Want de Amerikaanse geschiedenis is als een onvoltooid Grieks epos. Dit boek gaat over de niet-aflattende strijd in de Amerikaanse geschiedenis tussen een valse Belofte van Gelijkheid en het ware karakter van Amerika. In verschillende episodes van het Amerikaanse epos moet het land berouwen over de originele zonde van slavernij en het tenietdoen van de gevolgen is het voortdurende lot van Amerika, totdat de Belofte is ingelost. Erfgenamen van de *Founding Fathers* rechtvaardigden hun verzet tegen die inlossing op religieuze gronden, of verscholen zich achter een religieus ingegeven mythisch, kleurenblind en zichzelf misleidend beeld van wat Amerika is. Telkens bedienden zij zich van de grondwettelijke kwetsbaarheden ingebakken in het Amerikaanse democratische bestel. En nu Amerika op de rand staat van het inlossen van de Belofte is er een gevaar als nooit tevoren dat een minderheidsbestuur inderdaad permanent wordt en dat de opmars richting Gelijkheid wordt gestuit en omgekeerd.

Thomas Jefferson, slavenhouder en zoon van de Verlichting, legde in 1776 namens de Amerikaanse kolonisten de Belofte van Gelijkheid af in de Onafhankelijkheidsverklaring die van zijn hand kwam:

‘Wij beschouwen deze waarheden als vanzelfsprekend: dat alle mensen als gelijken worden geschapen, dat zij door hun schepper met zekere onvervreembare rechten zijn begiftigd, dat zich daaronder bevinden het leven, de vrijheid en het nastreven van geluk.’¹

Maar het was een valse belofte en de valsheid ligt besloten in het karakter van onze hoofdrolspeler Amerika zelf, wat met de grondwet van 1789 aan het licht kwam tot ongenoegen van een deel van Amerika. Het is de Grote Amerikaanse Paradox, zoals verwoord door historicus Heather Cox Richardson: iedereen is gelijk, maar om die gelijkheid te bewaken konden de armen, vrouwen en niet-witte mensen in eerste instantie niet meedoen in de politiek of het bestuur. Zij zouden daar niet toe in staat zijn.² Maar discussie over de juistheid en wijsheid van het behandelen van mensen als bezit werd al vanaf het begin van slavernij in Amerika in 1619 gevoerd, inclusief de Founding Fathers in de revolutionaire tijd aan het einde van de achttiende eeuw. De grondwet ging het inlossen van de Amerikaanse Belofte van gelijkheid nog uit de weg om de Unie tot stand te kunnen brengen, maar langzaam werd herkend en erkend dat slavernij onhoudbaar is, of de Unie. Het was een realisatie wat voor alle betrokkenen niet voorzien was, een ommekeer. Als gevolg moest Amerika zwaar lijden in de Burgeroorlog, het slotstuk van een epische episode.

In zijn befaamde en emotionele toespraak in Gettysburg, daags nadat daar een van de bloedigste veldslagen was gevoerd, erkende president Abraham Lincoln dat Amerika een werk in uitvoering is: ‘It is for the living, rather, to be dedicated here to the unfinished work which they who fought here have this far so nobly advanced.’³ Sinds-

dien is ‘towards a more perfect union’ de mantra van de Amerikaanse republiek geworden. Nieuwe episodes van het Amerikaanse epos begonnen altijd optimistisch, zoals het begin van de Amerikaanse Reconstructie in 1865; de afschaffing van segregatie in 1954; en de verkiezing van Barack Obama tot president in 2008. Maar in elke episode loerden er gevaren voor de eenheid van het land, en werd de democratische rechtstaat misbruikt en gecorrumpeerd. Ze komen allemaal terug in dit boek, en altijd ging het om de ware aard en de Belofte van het land. De huidige episode die grofweg begon met Obama is nog niet afgelopen. Donald Trump verloor de verkiezingen in 2020. De pogingen om dat verlies om te zetten in illegitieme winst, tot een bestorming van het Capitool aan toe, mislukten; en de geTrumpificeerde Republikeinse Partij boekte bij de midterms (2022) slechts een minieme winst. Maar het geweld ligt nog steeds op de loer en de eenheid van het land is nog altijd in gevaar. En die harde kern van Trump-supporters die de Republikeinse Partij in hun greep hebben via een soort Stockholmsyndroom, proberen nu ook hun doelen te bereiken door de democratie zelf te ondermijnen. En vaak in de naam van God.

* * *

Onze tweede zomer in Amerika, in 2018, brachten we natuurlijk grotendeels door met reizen, en in het bijzonder op een van de beste manieren die er in Amerika zijn, namelijk met de auto. Ik besloot om na drie weken Californië met de kinderen vanuit San Francisco te rijden naar Chicago, en vandaar terug te vliegen naar New York. In tien dagen reden we langs (en verbleven we in) de casino’s van Neva-